

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA XÔ VIẾT NGHỆ - TĨNH

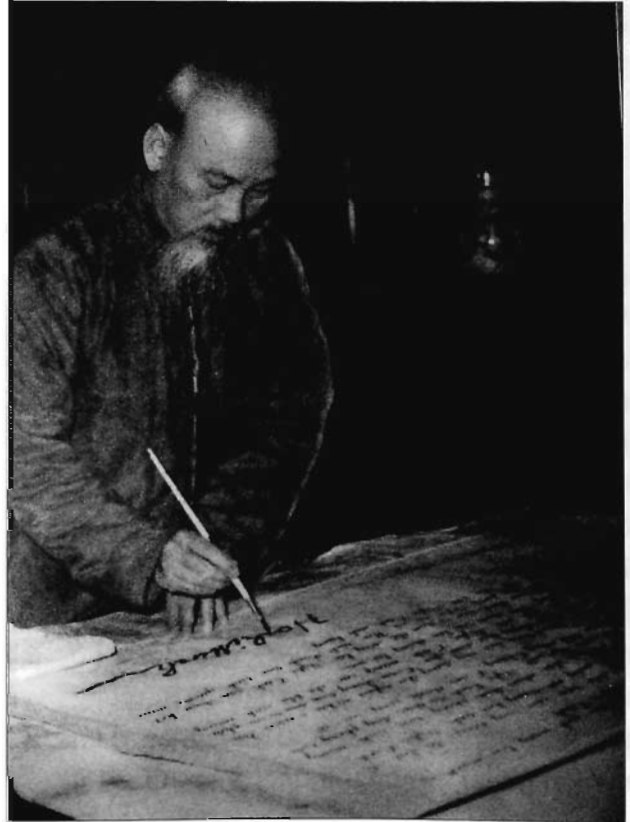
NGUYỄN XUÂN THỦY*

Xô viết Nghệ - Tĩnh là cuộc đấu tranh rung trời chuyển đất của nhân dân ta dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. Lần đầu tiên trong lịch sử cách mạng Việt Nam, những người con xứ sở Hồng Lam quả cảm đã lật nhào ách thống trị của đế quốc, phong kiến ở nhiều nơi trong hai tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh, thiết lập chính quyền Xô viết công - nông. Kỳ tích vẻ vang đó đã được Chủ tịch Hồ Chí Minh đánh giá cao: truyền thống oanh liệt của Xô viết Nghệ - Tĩnh đã thúc đẩy phong trào cách mạng trong cả nước tiến lên và đưa đến Cách mạng Tháng Tám thành công rực rỡ.

Để ghi ơn các chiến sĩ Xô viết Nghệ - Tĩnh đã hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, tôn vinh giá trị di sản văn hóa Xô viết Nghệ - Tĩnh, phục vụ nhiệm vụ giáo dục truyền thống cách mạng, ngày 15-1-1960, Đảng đoàn Bộ Văn hóa quyết định xây dựng Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đặt dưới sự chỉ đạo trực tiếp của Tỉnh ủy, Ủy ban nhân dân hai tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh được thành lập sớm, cùng thời gian với các bảo tàng quốc gia đầu ngành (Bảo tàng Lịch sử Việt Nam, Bảo tàng Cách mạng Việt Nam, Bảo tàng Quân đội) nhằm lưu niệm những sự kiện lịch sử đặc biệt của cách mạng Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Ngay từ những ngày đầu thành lập, Bảo tàng đã phối hợp với Ty Văn hóa Nghệ An kêu gọi nhân dân và học sinh sưu tầm hiện vật để xây dựng nhà trưng bày. Chỉ trong một thời gian ngắn, một số lượng khá lớn hiện vật

Chủ tịch Hồ Chí Minh ghi lời đề tựa cho Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh, ngày 3-2-1964

* Giám đốc Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh

đã được huy động cho công tác trưng bày. Sau ba năm xây dựng và chuẩn bị các điều kiện cần thiết, ngày 12-9-1963, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh chính thức mở cửa đón khách tham quan, nghiên cứu, tưởng niệm.

Ngày 3-2-1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã trân trọng ghi lời đề tựa cho Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh. Điều đó đã nói lên tầm vóc lịch sử của Xô viết Nghệ - Tĩnh và vai trò quan trọng của Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh trong việc gìn giữ và phát huy những giá trị của Xô viết Nghệ - Tĩnh, góp phần làm tốt công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho nhân dân, đặc biệt là thế hệ trẻ.

Ngày 19-5-1964, Thủ tướng Phạm Văn Đồng đã về thăm và trồng cây lưu niệm tại Bảo tàng. Từ đó đến nay, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã vinh dự được đón nhiều đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước, các bộ ngành Trung ương, các tỉnh bạn, nhân dân ta và bạn bè thế giới về tham quan, nghiên cứu.

Thời kỳ đầu, tuy số lượng tài liệu, hiện vật còn ít, nghệ thuật và kỹ thuật trưng bày còn hạn chế, nhưng Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã đáp ứng được nguyện vọng tha thiết của nhân dân cả nước nói chung và hai tỉnh Nghệ An, Hà Tĩnh nói riêng, góp phần xứng đáng vào cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước.

Năm 1965, Đế quốc Mỹ leo thang đánh phá miền Bắc, thành phố - Vinh là trọng điểm đánh phá ác liệt, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh phải sơ tán về Kim Liên, Nam Đàn. Trong điều kiện hết sức khó khăn, nhưng Bảo tàng đã xây dựng được Nhà trưng bày gồm 3 phòng, phục vụ nhiệm vụ

chính trị của tỉnh. Nhiều đơn vị bộ đội, thanh niên xung phong, học sinh đã được nghe giới thiệu về Xô viết Nghệ - Tĩnh, hun đúc ý chí cách mạng trước khi vào chiến trường ác liệt miền Nam chiến đấu.

Năm 1980, Bảo tàng chuyển về thành phố Vinh. Được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, sự nỗ lực bền bỉ của tập thể cán bộ, Bảo tàng nhanh chóng hoạt động phục vụ nhân dân.

Về hoạt động trưng bày - tuyên truyền:
Năm 2005, nhân kỷ niệm 75 năm Xô viết Nghệ - Tĩnh, Bảo tàng đã khánh thành phòng chuyên đề Nhà lao Vinh, nhà tưởng niệm khắc tên các liệt sĩ Xô viết Nghệ - Tĩnh, Đài tưởng niệm các chiến sĩ yêu nước và cách mạng.

Qua 50 năm xây dựng và phát triển, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã đón hơn 8 triệu lượt khách tham quan. Phần lớn khách đến với Bảo tàng là thanh niên, học sinh, sinh viên, các nhà nghiên cứu khoa học lịch sử. Đặc biệt, các đồng chí lãnh đạo cao cấp của Đảng, Nhà nước: Phạm Văn Đồng, Trường - Chinh, Võ Nguyên Giáp, Phan Văn Khải, Trương Mỹ Hoa, Phạm Thế Duyệt, Nguyễn Đức Bình, Nguyễn Khoa Điềm... đã đến thăm và có nhiều ý kiến chỉ đạo, định hướng cho sự phát triển, nâng cao hiệu quả hoạt động của Bảo tàng.

Thực hiện đa dạng hóa các hoạt động, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã tổ chức nhiều chuyên trưng bày lưu động, xuống cơ sở, từ vùng núi xa xôi hẻo lánh (Kỳ Sơn, Tương Dương, Quế Phong, Quỳnh Châu) đến miền hải đảo như Đảo Ngư, Đảo Mắt...).

Cùng với việc trưng bày lưu động, Bảo tàng còn tổ chức nhiều cuộc giao lưu văn hóa giữa Trường Cao đẳng sư phạm và Đại học Vinh, giữa Trường chuyên Phan Bội Châu với các trường trung học khác. Nhiều buổi giao lưu văn hóa đã đạt tới tính giáo dục cao như giao lưu văn hóa giữa tuổi trẻ Nghệ An với nhân chứng lịch sử, giữa cán bộ, chiến sĩ công an tỉnh với sinh viên Đại học Vinh. Giao lưu văn hóa đã trở thành sân chơi bổ ích cho thế hệ trẻ hướng về cội nguồn lịch sử quê hương.

Bảo tàng đã phối hợp với Đài truyền hình Việt Nam thực hiện cầu truyền hình, đêm giao thừa nói Xô viết Nghệ - Tĩnh và khán giả cả nước, thông qua vũ kịch “Ngọn lửa Xô viết”; phối hợp với Đài truyền hình Nghệ An, Đài truyền hình Hà Tĩnh tổ chức cầu truyền hình “Một dải Lam Hồng” tôn vinh tâm vóc, ý nghĩa, giá trị lịch sử của Xô viết Nghệ - Tĩnh. Năm 2010, Bảo tàng đã xây dựng kế hoạch kỷ niệm 80 năm Xô viết Nghệ - Tĩnh với nhiều hoạt động lớn được tổ chức trang trọng.

Ngoài việc đón khách tại nhà trưng bày và đưa chủ đề trưng bày Xô viết Nghệ - Tĩnh xuống cơ sở, cán bộ Bảo tàng thường xuyên có bài tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng như truyền hình, báo, tạp chí lịch sử, tập san văn hóa, xây dựng và phát triển trang thông tin điện tử (Website) của Bảo tàng... Những hoạt động phong phú của công tác trưng bày, tuyên truyền của Bảo tàng đã để lại những ấn tượng tốt đẹp trong lòng nhân dân, góp phần to lớn vào việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa Xô viết Nghệ - Tĩnh.

Công tác sưu tầm được quan tâm hàng đầu và cấp thiết. Nhờ sự nỗ lực của đội ngũ

cán bộ chuyên môn, đến nay, kho bảo quản đã có gần 15.000 tài liệu, hiện vật, trong đó hơn 3.500 hiện vật gốc, 4.000 phim ảnh tư liệu có giá trị, gần 5.000 bộ hồ sơ cá nhân, khoảng 2.000 trang tư liệu tiếng Pháp được khai thác từ các trung tâm lưu trữ lớn trong và ngoài nước; các hồi ký của các lão thành cách mạng và một số lượng di sản văn hoá phi vật thể như thơ ca, hò vè trong thời kỳ Xô viết Nghệ - Tĩnh, phim ảnh, nhạc phẩm về Xô viết Nghệ - Tĩnh, băng ghi âm lời phát biểu các nhân chứng... Đó là di sản vô giá của Xô viết Nghệ - Tĩnh, là nguồn tài liệu bổ sung đáng kể cho công tác nghiên cứu lịch sử cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Công tác bảo quản: Từ những năm 90, Bảo tàng đã được trang bị các phương tiện bảo quản khá hiện đại đáp ứng kịp yêu cầu bảo quản lâu dài tài liệu, hiện vật. Từ năm 1995 trở đi, công tác bảo quản đã được đổi mới trên tất cả các lĩnh vực. Hệ thống sổ sách đảm bảo tính khoa học, các hiện vật sưu tầm đều qua thẩm định của Hội đồng khoa học. Những hiện vật điển hình được đưa vào danh mục trình Cục di sản công nhận là Bảo vật quốc gia để có hướng bảo quản tốt hơn.

Bảo tồn và phát huy giá trị di tích: Đây là thành công lớn mà Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đạt được trong những năm qua. Từ năm 1984 đến năm 2000, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã nghiên cứu, trình Bộ Văn hóa xếp hạng 47 di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia, trong đó có nhiều di tích quan trọng như: Thái Lão - Hưng Nguyên, đình Võ Liệt, nhà thờ Nguyễn Duy ở Thanh Chương, Hưng Nghiệp hội xã ở Anh Sơn, cầu Bùng (Diễn Châu), ngã ba Nghèn - nơi thành lập Tỉnh uỷ Hà Tĩnh...

Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã chỉ đạo, hướng dẫn các địa phương làm tốt nghi thức đón Bằng công nhận di tích Lịch sử văn hóa. Ngày đón Bằng di tích lịch sử văn hóa đã trở thành ngày hội của nhân dân địa phương, là dịp khơi dậy niềm tự hào và trách nhiệm của người dân đối với truyền thống cách mạng của quê hương, dòng họ.

Năm 1990 đến năm 2000, các di tích xếp hạng quốc gia đã được cấp kinh phí chống xuống cấp, Bảo tàng cử cán bộ xuống tận nơi, phối hợp với chính quyền địa phương tổ chức trưng bày truyền thống các di tích làng Đò Hung Dũng, cơ sở hoạt động của Xứ uỷ ở Hưng Châu; hiệu Yên Xuân - trụ sở tiêu biểu của Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên...

Năm 2002, Sở Văn hóa Thông tin quyết định chuyển việc quản lý các di tích cách mạng trên về cho Ban quản lý di tích và danh thắng. Mặc dù các di tích hiện nay không còn trong diện quản lý của Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh nhưng các đơn vị vẫn thường xuyên phối hợp để phát huy giá trị và tác dụng di tích.

Công tác nghiên cứu khoa học: Bảo tàng đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo, tọa đàm khoa học có chất lượng cao. Nhiều kỷ yếu khoa học ra đời như kỷ yếu hội thảo khoa học về cuộc đời, sự nghiệp đồng chí Hồ Tùng Mậu, Lê Hồng Sơn, Trương Văn Lĩnh, Phan Thái Ất, Lê Mao, Nguyễn Phong Sắc; các kỷ yếu hội thảo khoa học nhân kỷ niệm 60, 65 năm, 70 năm Xô viết Nghệ - Tĩnh. Đặc biệt năm 2005, kỷ niệm 75 năm Xô viết Nghệ - Tĩnh, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã phối hợp với Ban Tuyên giáo Tỉnh uỷ Nghệ An biên tập và xuất bản cuốn sách *Nhà lao Vinh*. Các kỷ yếu khoa học, sách xuất bản đã tập hợp được trí tuệ của nhiều nhà nghiên cứu lịch sử đầu ngành, sự tham gia

đóng góp của cán bộ quản lý, công nhân viên chức Bảo tàng qua các thời kỳ để ngày càng làm rõ hơn những giá trị của di sản Xô viết Nghệ - Tĩnh và khai thác giá trị đó, phục vụ sự nghiệp cách mạng của Đảng và nhân dân.

Là một bảo tàng chuyên đề, Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh là nơi bảo quản và trưng bày đầy đủ nhất về cao trào Xô viết Nghệ - Tĩnh. Vì vậy, cùng với việc tiếp tục đẩy mạnh sưu tầm tài liệu, hiện vật để bổ sung cho trưng bày những di sản văn hóa vật thể về Xô viết Nghệ - Tĩnh, Bảo tàng còn đồng thời nghiên cứu, thu thập nguồn di sản văn hoá phi vật thể đặc sắc của khu vực Nghệ - Tĩnh. Đó là dòng thơ ca Xô viết Nghệ - Tĩnh được ra đời trong đấu tranh cách mạng. Các nhạc phẩm, phim ảnh, băng ghi âm nói về Xô viết Nghệ - Tĩnh. Tất cả vốn quý đó đã bổ sung hữu hiệu cho công tác trưng bày bảo tàng, tạo nên sự kết hợp hài hoà hai loại hình văn hóa vật thể và phi vật thể trong nội dung hướng dẫn tham quan, nâng cao chất lượng khoa học trong hoạt động của Bảo tàng.

Để không ngừng làm phong phú hiện vật phục vụ công tác trưng bày, giới thiệu, tuyên truyền của Bảo tàng, cán bộ, nhân viên bảo tàng nỗ lực làm tốt công tác sưu tầm ở trong và ngoài tỉnh, khai thác tư liệu ở các trung tâm lưu trữ trong và ngoài nước; ứng dụng công nghệ thông tin trong các hoạt động, đặc biệt là duy trì và phát triển trang Thông tin điện tử Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh. Đổi mới, nâng cấp trưng bày cho tương xứng với vị trí của Xô viết Nghệ - Tĩnh, bắt kịp kỹ thuật, nghệ thuật trưng bày bảo tàng hiện nay của các nước trên thế giới. Đổi mới công tác thuyết minh, tăng tính sự vật, hiện tượng, con người của Xô viết Nghệ - Tĩnh.

(Xem tiếp trang 48)

các xung đột quốc tế... Chính Hồ Chí Minh, ngay từ những ngày đầu Cách mạng Tháng Tám 1945 ở Việt Nam, luôn mong muốn hoà bình đàm phán với Pháp. Hoà bình hạnh phúc cho nhân dân, đó chính là ý nguyện suốt đời của Người”¹⁰.

Những giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, tư tưởng về thế giới, về hoà bình nói riêng đã được thế giới tôn vinh, sẽ trường tồn. Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng, người nhiều năm được sự giáo dục của Hồ Chí Minh, được cùng với Người hoạt động trên chính trường quốc tế, đã đúc kết: “Cuộc đời Hồ Chí Minh làm sáng tỏ sự đoàn kết quốc tế là một tư tưởng lớn của người cách mạng, vừa là chính trị, vừa là đạo đức và văn hoá. Trong bối cảnh quốc tế hiện nay, càng cần nêu cao tư tưởng biết bao cao quý và cần thiết đó”¹¹.

1. Nguyễn Khánh Toàn: “Chủ tịch Hồ Chí Minh - chủ nghĩa yêu nước chân chính đến chủ nghĩa cộng sản khoa học”, trong *Tìm hiểu một số vấn đề trong tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh*, ST, H. 1982, tr. 14

2. Dẫn theo Philip Đovile: *Pari - Sài Gòn - Hà Nội, Tài liệu lưu trữ của cuộc chiến tranh 1944 - 1947*, NXB TP. Hồ Chí Minh, 1993, tr. 22

3, 4. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1995, T.5, tr. 129, 129

5. *Sđđ*, T. 4, tr. 177

6. *Sđđ*, T.8, tr. 265

7, 8. *Sđđ*, T. 12, tr. 232, 488-489

9. *Sđđ*, T.9, tr. 359

10. *Hội thảo quốc tế về Chủ tịch Hồ Chí Minh*, NXB Khoa học xã hội, H, 1990, tr. 57

11. Phạm Văn Đồng: *Hồ Chí Minh - Quá khứ, hiện tại và tương lai*, ST, H, 1990, T.1, tr. 32.

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY...

(Tiếp theo trang 39)

Các hoạt động tại cơ sở, nhất là vùng sâu, vùng xa, như: tổ chức nói chuyện truyền thống lịch sử, trưng bày lưu động, giao lưu văn hóa, giáo dục đạo đức, truyền thống cách mạng thông qua hoạt động bảo tàng.

Quảng bá rộng rãi về Xô viết Nghệ - Tĩnh trên các phương tiện thông tin đại chúng và đưa lịch sử Xô viết Nghệ - Tĩnh vào chương trình giáo dục trong nhà trường ở Nghệ An và Hà Tĩnh. Phối hợp chặt chẽ với các đơn vị, địa phương để có kế hoạch tổ chức đưa nhân dân đến tham quan Bảo tàng ngày càng nhiều hơn.

Trải qua chặng đường 50 năm xây dựng và phát triển (1960-2010), với sự phấn đấu tích cực, lao động nghiêm túc của các thế hệ cán bộ, nhân viên bảo tàng qua các thời kỳ, ngày nay Bảo tàng Xô viết Nghệ - Tĩnh đã trở thành trường học lịch sử cách mạng, xứng đáng là địa chỉ đỏ, điểm tham quan hấp dẫn cho du khách trong nước và quốc tế khi hành hương về thăm quê hương Chủ tịch Hồ Chí Minh, thăm quê hương Xô viết Nghệ - Tĩnh Anh hùng.